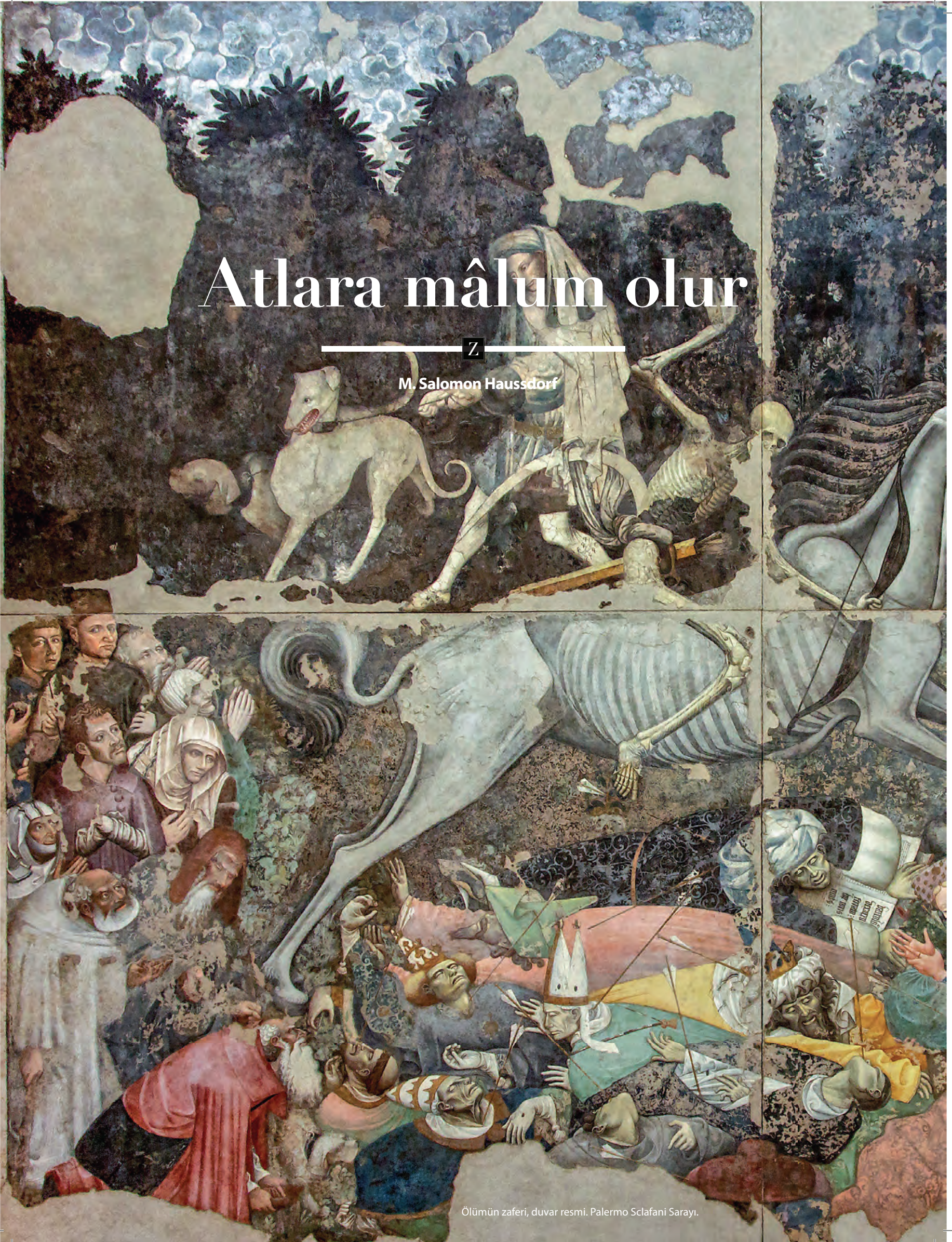

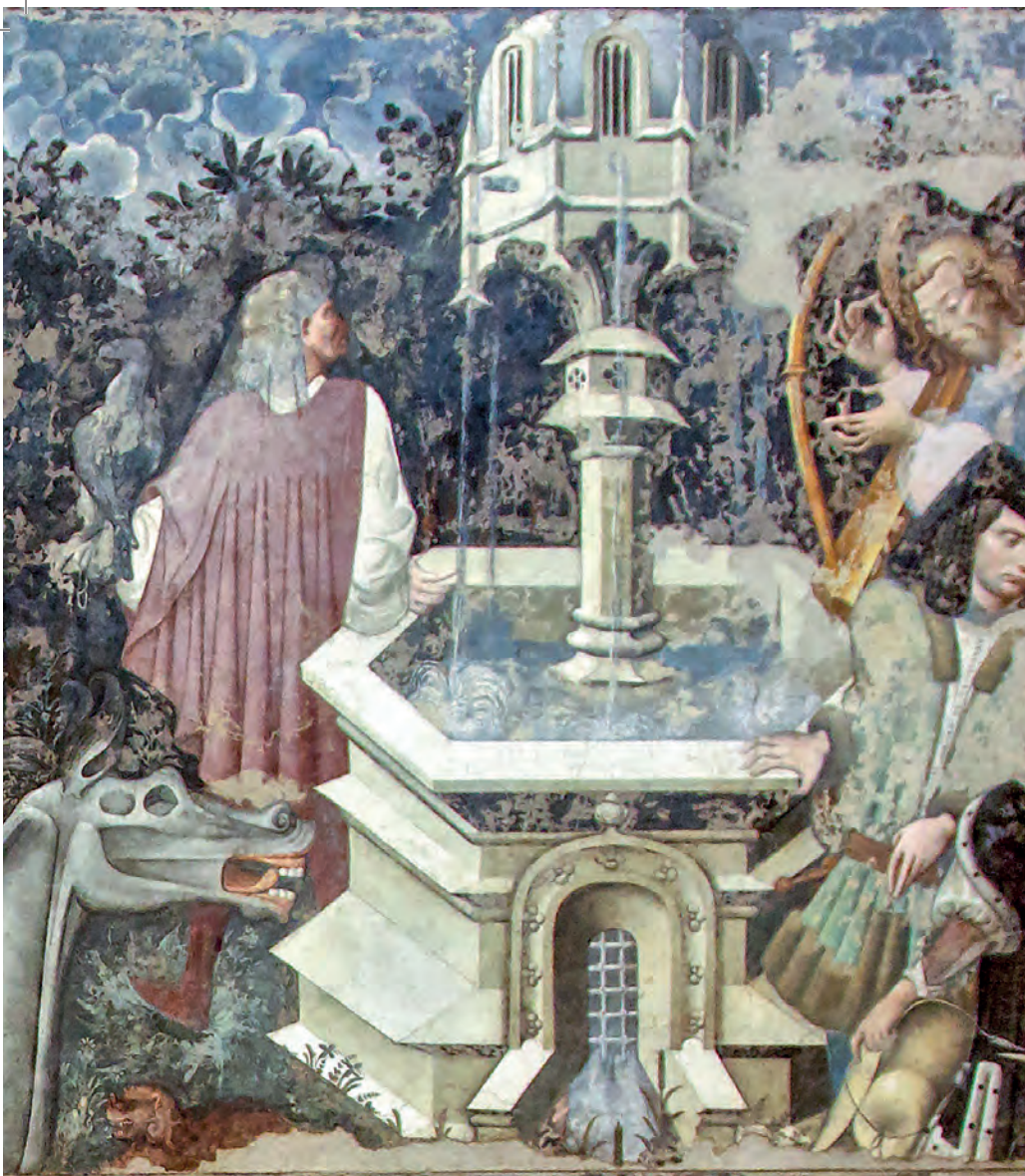
Atlara mâlum olur

Z

M. Salomon Hausssdorf

Ölümün zaferi, duvar resmi. Palermo Sclafani Sarayı.

H

ER zaman binilen atın birdenbire huysuzlanıp âdeta kudurmuş gibi davranması ve sâhibini yanına yaklaştırmaması olayı, kötü bir alâmet olarak yorumlanmıştır.

Bu gibi olayların geleceğe âit belirtiler olarak görülmesi çok eski zamanlara dayanmaktadır. Nitekim Tacitus¹'un da aynı görüşe sâhip olduğu yazılarından anlaşılmaktadır. Caesennius Paetus, Partlara karşı sefere çıktığında, “consullaria insignia” (konsüllük simgeleri) ve belediye başkanlığına âit onur işâretlerini taşıyan at Fırat nehri üzerindeki köprüden geçeceği sırada, hiçbir neden olmadığı hâlde direnip geri gidince bunu da kötü bir işâret olarak yorumlamışlar. Nitekim kumandan hezîmete uğrayarak Amerika’dan (Armenia?) geri çekilmek zorunda kalmış. Ünlü târihçi Tacitus, *Germania* adlı eserinde eski Almanların atların kişneyiş tarzına çok önem verdiklerini ve Lucius denen kutsal ormanlarında özel beyaz atlar yetiştirdiklerini, bu atları hiçbir işte kullanmadıklarını, sâdece din adamının ve hükümdârın bindiği kutsal arabayı çektiklerini, bu atların kişnemesine, ayaklarını yere vurmalarına ve hırçınlıklarına dikkat ederek bunlardan bâzı anlamlar çıkardıklarını, geleceğe dâir bilgi veren işâretlerden en çok bunlara önem verdiklerini anlatır.

Çünkü onların inancına göre Tanrı’nın verdiği kararlar bu atlara mâlum olurmuş: “Deorum conscios esse”. Aslında bu bâtil inanç, Hristiyanlıktan önceki toplumların çoğunda yaygındı. Târihçiler, eski Slavların da buna benzer inançlara sâhip olduklarından söz ederler. Albert Cranz şunları yazmaktadır: Onlar Rügen adasında “Swantowitz” veya “Schwantevic” adını verdikleri ilâhları adına bir ahırın samanları üstünde sürekli beyaz bir at beslerlerdi ve bunun davranışlarından savaşa başarılı olup olmayacaklarını saptamaya çalışırlardı. Onların taptıkları ilâh güneşi temsil etmekteydi.

Oysa birçok yazarın, örneğin Helmol-dus²'un, *Chronica Slavvorum*'da ve Cramerus'un *Pommersche Kirchengeschichte* (Pomeranya Kilisesinin Târihi) adlı eserinde ileri sürdükleri gibi, “S. Vitum” değildi. Nitekim Slav dilini bilenler bunu ispatlayabilirler. Onlar yere bir şekil çizerlerdi ve eğer at bu şeklin üzerine sağ ayağı ile basarsa işlerinin düzgün gideceğine, sol ayağı ile basarsa ters gideceğine inanırlardı. D. Dan. Cramerus'un yazdığına göre, Stettin³'de bir din adamı siyah bir atın bakımıyla görevlendirilir ve bu at özenle beslenirmiş.

V. Vasnetsov, Tâlihın dönüm noktasında şövalye, 1878.

Çevredeki yerleşimleri yağmalamak için yola çıkılmadan önce, yere uzun sırk-ları çaprazlama dizilir ve sırk-lar olduğu yerde kalırsa, işlerin düzgün gideceğine, aksi hâlde ters gideceğine inanılmıştır.

Merseburg piskoposu Diemarus, Luczicis ya da Lausitzli Slavlar hakkında da aynı şeyleri anlatmaktadır: İmparator II. Henrico, Lehlere karşı sefere çıkacağı zaman, önce bâzı saçma sapan fallara başvurmuştur. Örneğin iki mızrağı çaprazlama yere saplayıp kutsal bir atı bâzı törenler eşliğinde bu mızrakların arasından geçirmişler. Atın davranışlarından bahtlarının açık olup olmayacağına dâir bâzı tahminler yürütmüşler. Bu Slav halklarının atlara böyle önem vermelerine de şaşmamak gerek. Çünkü Helmoldus'un bildirdiğine göre, onlar güneşi temsil eden Svantovit'i tüm ilâhlarından üstün sayarlardı ve atları onlara adarlardı. En hızlı hareket eden gezegenin güneş olması nedeniyle, en hızlı koşan hayvan olan atı da güneşin temsilcisi sayarlardı. Juda ülkesinin kralları da bu görüşü devralmışlardır. Herodotus, Pausanias, Justinus ve diğer eski yazarlar bu konuda ayrıntılı bilgi vermektedirler.

Bu konudan daha fazla söz etmenin gereği olmadığı kanısındayım. Fakat bu bilgilere dayanarak Hristiyanlar arasında da atların gelecek hakkında iyi veya kötü olayların habercisi olabileceği inancının oluştuğu düşünülebilir. Çünkü savaş çıkacağı zaman, atlar hiçbir neden olmaksızın birden ürker veya yere düşerlerse, bunun yenilgiyi haber verdiğine hükmedilirmiş. Bu durum hakkında Camer, 3. *Centur*'da ve ona dayanarak da *Maier Historischer Lustgarten* (Târihin Süs Bahçesi) adlı yapıtında çeşitli örnekler vermiştir. Bu bilgilere, ikisi eski ve ikisi yeni olmak üzere dört başka örnek de ben ekleyeceğim. I. Macaristan kralı Vladislaus ile ilgilidir. Kral 1444 yılında Varna'daki ünlü savaşta girmek üzere silâhlânırken, önce başına geçireceği miğfer yere düşmüş, daha sonra da atı her zamanki tutumunun aksine, kralın üzerine binmesine karşı direnmiş. Cuspinianus, sultan II. Murad'ın yaşamını anlattığı kitabında bu olayı savaşın kötü sonucunu bildiren bir belirti olarak yorumlamaktadır. Nitekim o meydan savaşında Hristiyanlar yenilmiş ve büyük zarara uğramışlardır. Türkler atın kirişlerini kestiklerinden atla berâber yere yuvarlanan kralın

kafası uçurulmuş, bir mızrağın ucuna geçirilerek herkese gösterilmek üzere etrafta dolaştırılmış.

Daha eski bir döneme âit olan diğer örnek Zeilerus tarafından Isthuanfi'nin *Macaristan Târihi*'nden alıntılanmıştır: 1552 yılında bizimkiler Segedin kentini alacakları zaman kalenin işgâli için gelen Türklere karşı ilerlediklerinde, kentin dışına çıkmak üzereyken süvârilerin kumandanlarından olan Bagnitz'in atı tam kent kapısından geçerken tökezlemiş ve binicisini yere düşürmüştü. Bunu gören çevredekiler ve ordunun savaşçıları bu olayı savaşın kötü sonlanacağına dâir bir belirti olarak yorumlamışlar. Fakat bu ünlü kişi, çok zor koşullara karşın firar ederek canını kurtarabilmiş. (...) Erdel'de kançılar ve özel danışman olan Kont Johann Bethlen de başka bir örnek olarak baskı altındaki Dacia'da yaşadığı bir olayı anlatmaktadır. Prens II. Georgi Rakoczi'nin Lehlere karşı savaşı sırasında sonucun kötü olacağını haber veren birçok olay dikkatini çekmiş: Prens, Lehistan'a vardığında haftalarca süren ağır bir hastalığa yakalandığından başka, aynı günlerde çok sevdiği ve binmekten büyük zevk aldığı on atı da ansızın, hiçbir ön belirti

olmaksızın hastalanıp lmler. Ayrıca İveçlilerin teslim ettikleri Krakow kentine görkemli bir törenle girip kral sarayında atından inerken, etrafta duranların dehşet dolu bakları altında boylu boyunca sırt t yere dm ve başındaki mifer yuvarlanıp gitmiş.

Gene 31 Mart trihinde İveç kralı ile anlamak ve büyük ordusu ile birlik kurmak amacıyla bir bulumaya giderken, her iki hükümdârın berâber bindikleri araba Zavicost kenti yakınlarında, düz yolda hiçbir sorun olmadığı hâlde devrilmi. Her iki tarafın ordusu da bu olayı, kurulan birlikteliğin uzun srmeyeceine dâir bir iret olduğu biçiminde yorumlanm. Ayrıca şöyle bir olaydan da söz edilmektedir. Rakoczi, bu seferinden dolayı Türk hkmdrı tarafından prenslikten azledilince bu mevkiini yeniden ele geçirmek için Eflak voyvodası Misne ile anlamak üzere ülke sınırına kadar gittiğinde, dn yolunda kendisine eşlik etmiş olan beylerin çoğunun atları, çok yavaş gitmekte olmalarına rağmen birden tökezleyip dmler ve bacak kemiklerini kırmlar. Bu da sonucu kötü olacak bir anlama yaptıklarına dâir Tanrı'nın bir ireti sayılm.

En yeni olay ise yakın zamanlarda vefat etmiş olan imparator Leopoldi'nin yaşam öyküsünde anlatılmaktadır. Bu olay 1696 yılında gerçekleşmiştir. İmparatorluk saray görevlisi, Kont Ferdinand Leopold von Hallweil, kumarda büyük miktarda parasını aldığı Portekiz elçisi Prens de Ligne'nin kendisini dvet ettiği av partisine gitmek üzere 10 Ağustos sabahı arabasına binip yola çıkacağı sırada, her zaman gyet mnis olan atları birden hrınlamlar ve Kont, arabasına zorlukla binebilmi. Atların bu davranışları kötü bir iret olarak yorumlanm ve gerçekten de Kont bu yolculukta öldürülmüş. Böyle olaylara sk rastlandıından, sayın Kreckwitz'in has atının davranışı da haklı olarak kötü olayların habercisi sayılmtır.* Ebedi esenlie kavumu olan Joachimsthal vizi Mathesius, Sirach'ın sözlerini şöyle aktarır: *“İnsanın kendi kaderi hakkındaki kehnetleri, yorumları, ryları bir şey ifde etmese de sıkıcı düşüncelere sebep olurlar.”* Viz, Hristiyanlık di dinleri anımsatan (Grek yazısı) falcılık gibi inanları reddederek u sözleri de eklemektedir: *“Atlar bzen bir binnn içine girmek istemezler, çünkü binicilerinin başına kötü bir şeyler geleceği onlara m-*

lum olur. Aynı şekilde bir köpek de bzen bir atın kuyruğuna asılır. Bu gibi almetler ve belirtiler çok özeldir ve hiçbiri göz ardı edilmemelidir.”

Bana gelince atların geleceğe dâir bâzı olayları önceden sezdiklerine inanmanın yerinde olup olmadığını bilmiyorum. Bence bunun yerine, böyle olaylara iyi veya kötü meleklerin neden olduklarına inanmak daha doğru olmaz mı? Tpk Bileam'ın di eeinin başına gelenlerde olduğu gibi. 🐾

1 Romalı tarihi. 55-120 yılları arasında yaşadı.

2 XII. Yüzyılda yaam bir tarihi. Hristiyanlığın Slav toplumlarında yayılıını anlatmtır.

3 Prusya'nın Pomeranya bölgesinde bir kent.

* Kutsal Roma-Germen imparatoru II. Rudolf'un 1591'de Osmanlı imparatorluuna gönderdiği elçi Friedrich von Kreckwitz'in III. Murad'la greei gün bir tehlike yaşanır, elçinin atının ayağı srer. 1593'te Avusturya'ya savaş açılıp Kreckwitz dhil elçilik heyetinin bütün yeleri zindana atılınca bu hdis e bir uursuzluk almeti olarak hatırlanır. Elçilik heyetinden Friedric Seidel'in zindana atılmalarına neden olan olayları da ayrıntılarıyla anlattığı zindan günleri hatıraları bir kitap hlinde 1711'de Almanya'da yayımlanır. 300 yıl sonra *Sultanın Zindanında* adıyla Türkçeye çevrilir.